

A mikrofon előtt fiók-önképzőkör alakul ki lassankint. Ennek nyilvánossága nagyobb, mint az önképzőköré, mert a leadásokat a másik nembeli ifjúság és az alsóbb osztályos is hallhatja. Érdekes megfigyelni a szereplő tanulók lámpalázát, illetve mikrofonlázát. Sokan ünneplő ruhájukban állanak a mikrofon elé. Hajukat igazgatják. A hangszórók alatt pedig összegyűlik a tanulók serege és kíváncsian hallgatja a társak szereplését. A bírálat bizony erős. Szükség van jóindulat kifejezésére és biztatásra a tanár részéről. Azt hisszük azonban, hogy a méltánylási szempontokra való figyelem-felhívás is az élet szempontjából haszonnal jár a tanulók nevelésében. Becsüljük meg embertársaink jóakarátát, törekvését és igyekezzünk magunk is, ha nem is jobb, de nem is rosszabb teljesítményekre.

Matzkó Gyula

IRODALOM—KÜLFÖLDI TANITÁSI MOZGALMAK — LAPSZEMLE — HIREK.

IRODALOM

Dr. Prohászka Lajos: Az oktatás elmélete. (Pedagógiai Szakkönyvek 2/a. kötet.) Országos Középiskolai Tanáregyesület, Budapest 1937. N. 80, 240 l. Ára füzve 9.— P.

A didaktika (tanítástan, oktatástan, Bildungslehre, Schulpädagogik) a neveléstudomány legkidolgozottabb ága, mert pedagógusainkat a legregibb időktől fogva az oktatás kérdései érdekelték elsősorban, s korunk pedagógiai gondolkodását is a didaktikai kérdések irányítják. Mégis mindéideig nélkülöztük a kor színvonalán álló tudományos didaktikát.

Weszely Ödön tűzte ki célul egy tudományos pedagógiai mű megírását (l. *Bevezetés a neveléstudományba* c. művének előszavát), de az említett kötet után csak *A nevelés alapelvei* c. rész látott napvilágot, a tervbe vett befejező kötet tartalmazta volna a didaktikát, de ezzel már nem készülhetett el.

A mai pedagógiának jelszavaktól terhes légköre, irányásaiban szinte áttekinthetetlen újításvágya és forrongó állapota nem kedvező idő egy tudományos didaktika megírására. A rendkívüli nehézségek ellenére a budapesti egyetem tudós tanára oly művel lepte meg a magyar pedagógiai irodalmat, mely úttörő jelentősége mellett korszakalkotó is. Az áramlatok, irányok és jelszavak zürzavarában bölcs megfontolással rendet teremtett s műve a gazdag német irodalomnak is díszére válna.

A reformpedagógiai mozgalmat nem intézi el egy fölényes kézlegyintéssel. „A jelszavak váltakozása már magában véve a pedagógiai érdeklő-

dés, fokozottságáról tanúskodik; és a jelszavak nem voltak „üresek“, hanem törekvéseket rejtettek, amelyek bármily különböző néven léptek is fel, ma már elismerten sok termékeny ösztönzést adtak, főleg pedig számos olyan kérdésre is jobban ráterelték a figyelmet, amely eddig homályban maradt, vagy el volt hanyagolva“. A reformpedagógia azonban főképpen a pubeszcencia előtti korra korlátozódik: „az iskolázás első éveivel és a vele összefüggő didaktikai kérdésekkel legszívesebben foglalkozik. A középiskolai oktatás kérdései iránt ezzel szemben a figyelem mindinkább ellanyhult, ami nyilván összefüggött magának a középiskolának ezidőtájt meginduló hanyatlásával“.

Prohászka Lajos könyve a *kultúrfilozófiai irány* jeles alkotása. Ez az irány *W. Humboldtig* vezethető vissza, azonban *Spranger* munkásságával kapta korszerű tudományos (filozófiai) alapjait. A kultúrfilozófiai irány elvetette a műveltség tartalmának egyik-másik ágának (művészet, erkölcs, állami élet, munka) kiemelésével járó egyoldalúságot, hanem az egész kultúrát egységnek tekinti, forrásainak eredetét kutatja, történelmi fejlődésének irányát megállapítja, s továbbfejlesztésének útjait kijelöli. Itt tehát az egész kultúrát átfogó pedagógiai irányról van szó. Sem a kultúra, sem a lelki élet nem áll elemekből, hanem mindkettő egységes, szerves egész.

A tudós szerző könyvének beosztásában és terminológiájában a hagyományos didaktika kitaposott útjait követi. Ez is egyik biztosítéka értékállandóságának.

A mű öt fejezetre tagolódik.

Az oktatás fogalma, feladata és személyes tényezői című fejezetben a nevelés és oktatás, az alaki és tárgyi képzés, az általános és szakműveltség fogalmával és viszonyával, valamint a tanár és tanuló egyéniségével foglalkozik.

Az oktatás tárgyi kellekei című fejezet a tanterv elméletét adja. Problémái: a művelődési javak kiszemelése (a kiszemelés szempontja és mértéke a kultúrjavak klasszicitása, vagyis nagy értéket kifejező elsorangúsága, valamint lélekművelő jellege), és a tanterv megszervezése (a tárgyi koncentráció: a sorrend az egyes tárgyakon belül és a tárgyak egymásutánjában; a tárgyak közti koncentráció: az egyidejűleg tanítandó tárgyak, s a köztük létesíthető kapcsolat).

Az oktatás lefolyása című fejezet a módszer elméletét tárgyalja. Számbeveszi az oktatás formáit (előadó, párbeszéd, megmutató vagy megcsináló, magyarázó-és-értelmező, rátaálaltató vagy rávezető, katechetikus, megfigyeltető és cselekvő forma), és ismerteti a tanítás menetét (tárgyi vagy logikai feltételek: az analitikus vagy regresszív, a szintetikus és a genetikus módszer; a lélektani menet: a formális fokozatok elmélete, a munkaelv módszertana, a receptivitás és spontaneitás kérdése).

Az oktatás intézményes szervezete című fejezet a pedagógiai politika alapvető elveit ismerteti.

Az Oktatás és világnézet című fejezet szerint az oktatás világnézeti jellege a tantervben, a módszerben és a célmeghatározásban nyilvánul meg. Az erkölcsi világnézethez csak szakadatlan erőfeszítéssel és hősiességű küzdelemmel lehet eljutni, s ennek lényege: szeresd a halhatatlant a halandóban.

Itt rendkívül fontos a tanár példaadása, alakításvágya, pedagógiai Erosa.

A könyv áttanulmányozása után megállapítható, hogy nagyjelentőségű alkotással van dolgunk, olyan művel, mely minden pedagógus kezébe való: az iskolaszervezet bármely fokán működjön is. Bár a középiskolai oktatás céljait szolgálja, mégis rendkívül hasznos más iskolafajokban működő tanítók-tanárok számára is. Legnagyobb értéke talán abban található, hogy napjaink szinte áttekinthetetlen reformtörekvéseiből leszurta az értékállót, megóva az iskolát egyfelől a tudománytalan módszerkultusz túltengésétől, a módszerfetisizmustól, másfelől a módszert teljesen haszontalannak minősítő és elutasító felfogásától. Mindkét jelenség alkalmas az iskola lezüllesztésére. Eppen ideje, hogy az oktatás tárgyi egyoldalúságát a lélektani követelmények megtermékenyítsék, másrészt a pedagógiai folyóiratainkban túltengő tudománytalan, dilettáns és gyenge stílusgyakorlatok, melyek a pedagógia tudományának hitelét annyira rontják, eltűnjenek.

Próhászka Lajos könyve a didaktikai irodalomnak kimagasló alkotása; ezért nem csupán egyszeri átolvasásra, hanem állandó tanulmányozásra ajánljuk.

Szántó Lőrinc,

Fehérvári Iskolahét 1938. Szerkesztette: Balassa Brunó. Székesfehérvár, 1939. 144 oldal.

Szent István városa, Székesfehérvár a múlt nyáron, a Szent István jubileumi évben nagy pedagógiai megmozdulás központja volt. A Tanügyi Kiállítás és a vele kapcsolatban tartott Iskolahét magához vonzotta a pedagógusok százait és még többnek, akik azon részt nem vehettek, felcsigázta érdeklődését. A székesfehérvári tankerület kiváló főigazgatójának köszönhető, hogy az ott elhangzott igen értékes előadások maradandó formában válnak most országosan közkinccsé, amikor ezeket összegyűjtve könyvalakban kibocsátja.

A bevezető három fejezet Balassa Brunó munkája. Az elsőben indokolja az Iskolahét rendezésének szükségességét. A háború után nagy mértékben elszaporodtak az egyesületek, megnőtt az irodalom is. Újabb átértékelés, kutatás, javaslatok, tervek merültek fel egymás után, ami minden téren zűrzavart hozott létre. Ez a pedagógiában is nagy mértékben fellépett. Új művelési eszmény, új nevelői intézmények és új iskolai munka szükségessége merült fel. A gyakorlati nevelők elszegényedése, az iskolai könyvtárak pénztelensége, a tanügyi folyóiratok kényszerű megszűnése, majd széttagoltsága a magyar nevelői és oktatói munkát megnehezítették. Első feladat a tanítói és tanári képzés megfelelő tökéletesítése, azután a tanári rend intézményes, és nem a mai tanfolyam-formájú továbbképzése. Ennek tervszerűnek és mindenki számára hozzáférhetőnek kell lennie: De módját kell találni annak is, hogy a tanári rend értékes tapasztalatai rendszeresen jussanak a tanügyi igazgatásban tudomásra és érvényesülésre. Így születik meg a nemzetnevelésben kívánatos egység. Ez a könyv a tapasztalatok összegyűjtése révén kívánja ezt az egységet szolgálni. Korszakunk viharzóna, amely a nevelőre a réginél nagyobb munkát, nagyobb áldozatot ró.

A második fejezetben rámutat Szent István hatalmas alakjára, amely